

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра журналістики

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
ЖУРНАЛІСТСЬКА ДЕОНТОЛОГІЯ
(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ перший (бакалаврський) _____
Галузь знань _____ 06 «Журналістика» _____
Спеціальність _____ 061 «Журналістика» _____
Освітня програма _____ Журналістика _____
Спеціалізація _____ Журналістика _____
Вид дисципліни _____ обов'язкова _____
Факультет _____ філологічний _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філологічного факультету

“22” червня 2018 року, протокол № 11

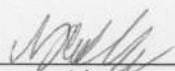
РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Копилова Л. А. – кандидат наук із соціальних комунікацій, старший викладач кафедри журналістики Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри журналістики.

Протокол від “13” червня 2018 року № 13.

Завідувач кафедри журналістики

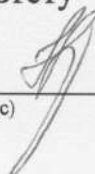

_____ (підпис)

Хавкіна Л. М.
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філологічного факультету.

Протокол від “21” червня 2018 року № 5.

Голова методичної комісії філологічного факультету

_____ (підпис)

Гноєва Н. І.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Журналістська деонтологія” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки

бакалаврат
(назва рівня вищої освіти)

спеціальності (напрямку) журналістика

спеціалізації журналістика

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Навчити студентів, як етичним так і правовим, правам і обов’язкам під час професійної діяльності журналіста.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

- Ознайомити студентів із етико-теоретичними засадами роботи журналіста;
- Ознайомити студентів із теоретико-правовими засадами роботи журналіста;
- Відпрацювати здобуті теоретичні знання шляхом аналізу журналістських матеріалів, щодо порушення та дотримання етико-правових засад;
- Сформувати навичку користування етико-правовою базою;
- Сформувати навичку перевірки власних журналістських матеріалів на дотримання та порушення етико-правової бази.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	4-й
Семестр	
6-й	7-8-й
Лекції	
48 год.	16 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	0 год.
Лабораторні заняття	
0 год.	0 год.
Самостійна робота, у тому числі	
56 год.	74 год.
Індивідуальні завдання	
0 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами з освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягати таких результатів навчання:

Студент повинен знати

- основні етико-правові акти, що регулюють роботу журналіста;
- права і обов'язки журналіста;
- знати авторське право;
- знати номенклатуру міжнародних етико-правових актів;
- знати власну відповідальність перед суспільством, колегами та законом.

Студент повинен вміти

- користуватися етико-правовою базою України;
- вміти коректно та правильно використовувати понятійний апарат законодавчої бази України;
- чітко відмежовувати поняття цезури та поняття таємної, конфіденційної інформації;
- використовувати набуті теоретичні засади роботи під час практичної діяльності;
- вміти використовувати набуті теоретичні навички під час війни, терору та надзвичайних ситуацій.

Компетентності:

- здійснювати журналістську діяльність на основі етико-правових засад;
- забезпечувати наявність якісної експертної думки;
- створювати журналістські матеріали, ґрунтуючись на етико-правових засадах.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Етичні засади діяльності журналіста.

Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні основи курсу «Журналістська деонтологія».

Деонтологія: історія та тлумачення поняття. Журналістська деонтологія, об'єкт та предмет журналістської деонтології. Виникнення журналістської етики та журналістського права. Зв'язок етики журналіста з етикою інших професій. Джерела журналістської етики. Перші документи з журналістської етики.

Тема 2. Професійні етичні кодекси.

Визначення поняття «професійні етичні кодекси». Приклади етичних професійних кодексів. Точки перетину професійних етичних кодексів з кодексом етики українського журналіста. Професійні етичні кодекси в роботі журналіста.

Тема 3. Етичні засади діяльності журналіста. Міжнародні етичні засади.

Декларація принципів поведінки журналістів Міжнародної федерації журналістів. Міжнародні принципи журналістської етики. Парламентська асамблея Ради Європи. Резолюція 1003 (1993) «Про етичні принципи журналістики». Журналістські стандарти України. Кодекс мовлення.

Тема 4. Етичний кодекс українського журналіста. Регулятори ЗМІ.

Етичний кодекс українського журналіста. Ілюстрації порушення та дотримання етичного кодексу українського журналіста. Національна спілка журналістів. Комісія з журналістської етики. Громадські організації у виявленні порушень етичного кодексу журналіста. Наслідки порушення етичного кодексу українського журналіста.

Тема 5. Національні етичні кодекси. Рекомендації та настанови інших країн та міжнародних організацій у ЗМІ.

Етичні кодекси різних країн: США, Німеччини, Великобританії, Польщі, Чехії. Редакційні настанови BBC. Британський регулятор ofcom. Порівняльний аспект. Врахування рекомендацій та пунктів кодексу у роботі українського журналіста.

Тема 6. Статуту редакцій медіа.

Типовість редакційних статутів. Опертя на етико-правову базу редакційних статутів. Редакційні статуту у роботі журналіста. Наслідки порушення редакційних статутів.

Розділ 2. Правове регулювання діяльності журналіста.

Тема 7. Місце і роль правових актів у роботі журналістів.

Офіційна та неофіційна інформація. Законодавча база України в роботі журналіста під час створення журналістських матеріалів. Корелювання понять та термінів: використання термінологічної бази в роботі журналіста.

Тема 8. Законодавча база України у роботі журналіста. Єдиний державний реєстр судових рішень.

Регламентування роботи журналіста законодавчими нормами. Робота журналіста з нормативно-правовими актами. Пошук інформації на сайті Єдиного державного реєстру судових рішень. Проблема прецедентності. Компетентність створення аналітичних матеріалів джерелом інформації яких є законодавча база України та Єдиний державний реєстр судових рішень.

Тема 9. Судова журналістика.

Демократичні стандарти взаємодії судів та ЗМІ. Доступ до приміщень суду. Доступ журналістів на судові засідання. Фото- та відеозйомка в залі судових засідань. Доступ до судових рішень та матеріалів судового процесу. Журналісти та учасники судового процесу. Захист журналістських джерел. Презумпція невинуватості особи та межі судових процесів. Інтерв'ювання судді. Правові ризики судової журналістики. Доступ до публічної інформації, розпорядником якої є суд.

Тема 10. Міжнародно-правові норми журналістської діяльності.

Ратифікація. Конвенції. Діяльність журналіста за межами України. Особливості національного права. Дотримання законодавчої бази українськими журналістами під час роботи за кордоном.

Розділ 3. Етико-правове регулювання роботи журналіста.

Тема 11. Права і обов'язки журналістів.

Закон України «Про інформацію», Закон України «Про пресу». Права журналістів. Обов'язки журналістів. Доступ до судових рішень та матеріалів судового процесу. Журналісти та учасники судового процесу. Захист журналістських джерел.

Тема 12. Трудові права журналістів.

Порівняльний аспект. Врахування рекомендацій та пунктів кодексу у роботі українського журналіста. Доступ до приміщень суду. Доступ журналістів на судові засідання. Фото- та відеозйомка в залі судових засідань.

Тема 13. Види інформації.

Види інформації. Таємна інформація. Конфіденційна інформація. Доступ до конфіденційної інформації. Доступ до таємної інформації. Запит на інформацію. Публічна інформація. Розпорядники інформації. Право на інформацію.

Тема 14. Цензура.

Заборона цензури в Україні. Регулювання заборони цензури в Україні. Цензура та конфіденційна або таємна інформація. Цензура на території України до 1991 року.

Тема 15. Регулювання реклами в ЗМІ.

Закон України «Про рекламу». Загальні положення. Рекламування товарів із залученням дітей. Рекламування алкогольних та тютюнових виробів. Рекламування лікарських засобів. Зміни до Закону: удосконалення правового регулювання реклами із залученням досвіду.

Тема 16. Авторське право та суміжні права.

Закон України «Про авторське право та суміжні права». Термінологічний апарат закону. Відчуження авторського права. Термін дії авторського права. Національне надбання. Авторське право на журналістський текст. Авторське право на використання відео- та фотозйомки.

Тема 17. Правові основи діяльності інформаційних агентств.

Закон України «Про інформаційні агентства». Основні права та обов'язки інформаційних агентств. Особливості інформування інформаційними агентствами. Використання журналістами інформаційних агентств.

Тема 18. Дифамація.

Поняття дифамація. Дифамація в роботі журналіста. Громадські організації у виявленні порушень етичного кодексу журналіста. Наслідки порушення етичного кодексу українського журналіста.

Тема 19. Права людини. Професійна діяльність журналіста й приватне життя людини.

Поняття «права людини». Права людини в міжнародному етико-правовому полі. Права людини в роботі журналіста. Неоднозначність в етико-правовому полі в розумінні «прав людини».

Тема 20. Дискримінація.

Поняття дискримінації. Види дискримінації. Дискримінація у журналістських матеріалах. Практичні поради журналістів. Дискримінація та конфлікт.

Тема 21. Інформаційна безпека.

Законодавча база України, що регламентує інформаційну безпеку. Кібербезпека. Інформаційна атака. Інформаційна війна в умовах гібридної війни.

Тема 22. Війна, терор і надзвичайні ситуації.

Робота журналіста під час війни, терору і надзвичайних ситуацій. Регламентування роботи етико-правовою базою України. Регламентування роботи етико-правовою базою інших країн: побіжний та порівняльний аналіз.

Тема 23. Мова ворожнечі. Лінгвістична агресія.

Визначення поняття «мова ворожнечі». Поняття «лінгвістична агресія». Використання мови ворожнечі Друга світова війна. Зона АТО. Палестина та Ізраїль. Лінгвістична агресія між комерційними компаніями.

Тема 24. Юридична термінологія в роботі журналіста.

Підсумок вивчених термінологічних одиниць. Використання юридичної термінології під роботи журналіста та в журналістських матеріалах. Помилки та усунення помилок. Метод підбору термінологічного апарату журналістом.

Тема 25. Діти і ЗМІ.

Вікове розмежування дитинства. Батьки, опікуни та інші особи. Безпека дітей. Впізнаваність дітей в ЗМІ. Наслідки неправомірних дій журналістів, щодо використання дитячих образів в журналістських матеріалах.

Тема 26. Основи української законодавчої бази в роботі журналіста.

Кримінальний кодекс України. Кримінально-процесуальний кодекс України. Цивільний кодекс України. Правила дорожнього руху.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Етичні засади діяльності журналіста.												
Тема 1. Вступ. Теоретико-методологічні основи курсу «Журналістська деонтологія».	1	1					1,25	0,25				1
Тема 2. Професійні етичні кодекси.	2	1				1	2,25	0,25				2
Тема 3. Етичні засади діяльності журналіста. Міжнародні етичні засади.	2	1				1	3,25	0,25				3
Тема 4. Етичний кодекс української журналіста. Регулятори ЗМІ.	6	2	1			2	7,5	0,5				7
Тема 5. Національні етичні кодекси. Рекомендації та настанови інших країн та міжнародних організацій у ЗМІ.	3	2				1	3,5	0,5				3

Тема 6. Статут редакцій медіа.	3	1	1			1	4,25	0,25				4
Разом за розділом 1	17	8	2			7	22	2				20
Розділ 2. Правове регулювання діяльності журналіста.												
Тема 7. Місце і роль правових актів у роботі журналістів.	3	2				1	3,5	0,5				3
Тема 8. Законодавча база України у роботі журналіста. Єдиний державний реєстр судових рішень.	4	2	1			1	3,5	0,5				3
Тема 9. Судова журналістика.	7	3	1			3	6	1				5
Тема 10. Міжнародно-правові норми журналістської діяльності.	5	2				3	4,5	0,5				4
Разом за розділом 2	19	9	2			8	17,5	2,5				15
Розділ 3. Етико-правове регулювання роботи журналіста.												
Тема 11. Права і обов'язки журналістів.	4	2				2	2,5	0,5				2
Тема 12. Трудові права журналістів.	2	1				1	2,25	0,25				2
Тема 13. Види інформації.	4	1	1			2	2,5	0,5				2
Тема 14. Цензура.	4	2				2	2,5	0,5				2
Тема 15. Регулювання реклами в ЗМІ.	6	2	2			2	3,5	0,5				3
Тема 16. Авторське право та суміжні права.	7	3	2			2	5	1				4
Тема 17. Правові основи діяльності інформаційних агентств.	2	1				1	1,25	0,25				1
Тема 18. Дифамація.	3	1				2	1,5	0,5				1
Тема 19. Права людини. Професійна діяльність журналіста й приватне життя людини.	5	2	1			2	2,5	0,5				2
Тема 20.	11	5	2			4	5,5	1,5				4

Дискримінація.											
Тема 21. Інформаційна безпека.	6	2				4	3,5	0,5			3
Тема 22. Війна, терор і надзвичайні ситуації.	7	4				3	3,5	0,5			3
Тема 23. Мова ворожнечі. Лінгвістична агресія.	4	1				3	2,5	0,5			2
Тема 24. Юридична термінологія в роботі журналіста.	6	1	1			4	3,5	0,5			3
Тема 25. Діти і ЗМІ.	9	2	2			5	4	1			3
Тема 26. Основи української законодавчої бази в роботі журналіста.	4	1	1			2	2,5	0,5			2
Разом за розділом 3	84	31	12			41	48,5	9,5			39

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дотримання і порушення етичного кодексу українського журналіста в журналістських матеріалах поточного року.	1
2	Порівняльний аналіз редакційних статутів.	1
3	Єдиний державний реєстр. Приклади судових рішень: порушення з боку та на адресу медіа.	1
4	Судові засідання в журналістських матеріалах.	1
5	Запит на інформацію. Презентація власних запитів.	1
6	Порушення і дотримання ЗУ «Про рекламу» .	2
7	Порушення авторського права.	2
8	Порушення і дотримання прав людини в журналістських матеріалах	1
9	Дискримінація в медіа: аналіз тематичних публікацій.	2
10	Юридична термінологія в медіа: коректне використання.	1
11	Етико-правові основи роботи журналістів з дітьми.	2
12	Використання законодавства України в журналістських матеріалах.	1
	Разом	16/

5. Завдання для самостійної роботи

№	Види, зміст самостійної роботи	Кількість
---	--------------------------------	-----------

з/п		годин
1	Прочитання та вивчення Законів України	20
2	Написання аналітичних робіт	16
3	Написання тестів	14
4	Контрольна робота	10
5	Практичні	10
	Разом	60

6. Індивідуальні завдання

немає

7. Методи контролю

Тести, опитування,

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

			Денне	Заочне
Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання	Розділ 1	T1	1	1
		T2	2	2
		T3	2	2
		T4	2	2
		T5	2	2
		T6	1	1
	Розділ 2	T7	1	1
		T8	2	2
		T9	2	2
		T10	2	2
	Розділ 3	T11	2	2
		T12	1	1
		T13	2	2
		T14	3	3
		T15	2	2
		T16	3	3
		T17	1	1
		T18	1	1
		T19	2	2
		T20	3	3
		T21	3	3
		T22	3	3
		T23	1	1
		T24	2	2
	T25	3	3	
	T26	1	1	
		Контрольна робота	1	10
	Разом		60	60
	Екзамен		40	40
	Сума		100	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Авраамов Д.С. Професійна етика журналіста: учебник / Д.С. Авраамов. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 2008. – 272 с.
2. Брайант Дж., Томпсон С. Основы воздействия СМИ: Пер. с англ. – М.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 432 с.
3. Вайшенберг З. Новинна журналістика: Навчальний посібник / За заг. ред. В.Ф.Іванова. – К.: Академія Української преси, 2004. – 262 с.
4. Вказівки продюсерам Бі-Бі-Сі. – К.: «К.І.С.», 1998. – 288 с.
5. Джефкінс Ф. Реклама: Практичний посібник: пер. з 4-го англ. вид. / Доповнення і редакція Д. Ядіна. – К.: Знання; КОО, 2001. – 456 с.
6. Дуцик Д. Політична журналістика. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 138с.
7. Евстафьев В. А. Журналистика и реклама: Основы взаимодействия (опыт теоретического исследования). – М.: ИМА-Пресс, 2001. – 263 с.
8. Етика в редакційному повсякденні. – К.: Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2010 – 232 с.
9. Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. Журналістська етика: підручник / Іванов В.Ф., Сердюк В.Є. – 2-ге вид., випр. – К.: Вища шк., 2007. – 237 с.
10. Коханова Л.А., Калмыков А.А. Основы теории журналистики: учеб. пособие для студентов вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2009. – 536 с. – (Серия «Медиаобразование»).
11. Кузнецова О.Д. Професійна етика журналіста: посібник / О.Д.Кузнецова. – Львів: ПАІС, 2007. – 246 с.
12. Ла Рош В. Вступ до практичної журналістики: Навчальний посібник/ За заг. ред. В.Ф.Іванова та А.Коль. – К.: Академія Української Преси, 2005. – 229 с.
13. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник для студентів пе-

дагогічних коледжів / Ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. В. Волошенюк.

Основна література

14. Мережі і мережні війни: Майбутнє терору, злочинності та бойових дій/За ред. Дж. Арквілли, Д.Ронфельдта; Пер. з англ. А.Іщенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2005. – 350 с.
15. Моисеев В.А. Журналистика и журналисты. – К.: Дакор, 2002. 400 с.
16. Практикум із журналістської етики: Навчальний посібник. – В.Ф. Іванов, С. В. Штурхецький. – Під ред. проф. В.Ф. Іванова. 2-ге вид., стереотип. – К.: Видавець О.Зень, 2012. – 320 с.
17. Путеводитель по саморегулированию СМИ: все вопросы и ответы / Под ред. А. Улен, Дж. Смита. – Вена: ОБСЕ, 2008. – 113 с.
18. Путеводитель по социальным медиа-2013 / Под ред.К.Меллер, М.Стоун. – Вена: ОБСЕ, 2013. – 176 с.

Допоміжна література

19. Рендол Д. Універсальний журналіст/ Пер. з англ. – К.: «К.І.С.», 2007. – 288 с.
20. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет/ пер. з англ. Н.Єгоровець. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 407 с.
21. Розкошній А.П. Демократія в журналістській творчості. Навчальник посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 112 с.
22. Стівенс М. Виробництво новин: телебачення, радіо, Інтернет/ Пер. з англ. Н.Єгоровець. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 407 с.
23. Фихтелиус Э. Новости. Сложное искусство работы с информацией / Пер. со швед. В. Менжун. – М.: МедиаМир, 2008. – 200 с.
24. Харасті М. Положительные стороны саморегулирования СМИ // Путеводитель по саморегулированию СМИ: все вопросы и ответы / Под ред. А. Улен, Дж. Смита. – Вена: [б. изд.], 2008.
25. Черникова Е.В. Основы творческой деятельности журналиста: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2005. – 287 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

<http://www.cje.org.ua/> – Комісія з журналістської етики (Україна)
http://nsju.org/tabmenu/kodeks_etiki – Національна спілка журналістів України
<http://www.aup.com.ua/> – Академія Української Преси
<http://imi.org.ua/> – Інститут масової інформації
<http://www.uapp.org> – Асоціація видавців регіональної преси
<http://www.medialaw.kiev.ua> – Інститут Медіа Права
<http://www.internews.ua> – МГО «Інтерньюз-Україна»
<http://irrp.org.ua> – Інститут розвитку регіональної преси
<http://www.telekritika.ua> – портал «Телекритика»
<http://mediaosvita.com.ua> – проєкт «Медіа-освіта»
<http://www.osvita.mediasapiens.kiev.ua/mediaetika> – проєкт «Медіа-етика»
<http://www.umedia.kiev.ua/> – проєкт «У-МЕДІА»
<http://investigations.redactor.in.ua/> – Редакторський портал
<http://www.ifj.org> – Міжнародна федерація журналістів
<http://ethicnet.uta.fi> – Етичні журналістські кодекси країн світу

<http://www.airse.net/> – Європейська мережа саморегульованих організацій у сфері медіа

<http://www.coe.int/en/web/kyiv/> – Офіс Ради Європи в Україні

<http://www.osce.org/fom> – Бюро Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ

<http://www.spj.org/> – Товариство професійних журналістів США

<http://www.sdp.pl/> – Асоціація польських журналістів

<http://www.mediacenterbg.org/> – Центр медійного розвитку (Болгарія)

<http://www.mediaethics-bg.org/> – Національна Рада з журналістської етики (Болгарія)

<http://www.communicationethics.net/home/index.php> – Інститут етики комунікацій (Велика Британія)

<http://icie.zkm.de/> – Міжнародний центр інформаційної етики (Німеччина)

<http://www.rjionline.org/MAS-Codes-of-Ethics> – журналістські етичні